

Atzerriarekiko gero eta menpekotasun handiagoa

Karmelo Urdangarin

Beste herrialde edo lurralde bati lotuta egon eta gainera berorren menpeko den inongo herrik, ezin dezake garatu harengandik garbi berezita gelditzeko moduko iharduera ekonomiko, zientifiko edo teknologikorik. Eta hauxe dela esan dezakegu Euskal Herriaren egoera, bere bilakaeran, estatuaren iharduna, horrek berekin dituen abantaila eta desabantaila guztiekin, erabakitzaile gertatzen delarik.

Eta gauza jakina da, alegia, Espainian, zientzia eta teknologia, duela gutxi arte, iharduera horietarako jarritako ekonomi eta giza baliabide urriengatik nabarmendu direla, arlo horien oso aldekoa ez zen giro orokorraren barruan, non gainera, koordinazio-eza eta enpresen partaidetza murrizta nabariak ziren. Guzti horri, legegimarko egokirik eza erantsi beharko litzaioke.

Ondorioa zera da, alegia, Espainia arloko hirugarrenetikiko menpekotasuna eta gauza bera gertatzen da Euskal Herrian ere.

Teknologi balantzaren defizitaren gehikuntza

Jadanik aurreratu dugun legez, ikerkuntzak eta agian baita iharduera berritzaileek ere, orokorki eta usarioz behintzat, izen koxxorra izan dute Espainian eta azkenaldian baino ez dira hasi arreta jarri eta baliabideak eskaintzen, eta hauek ongi erabiliak badira, epe luzera emaitzak eman ditzakete. Baina, bestela ezin izan zitekeenez, gaur egun hirugarrenetik duten teknologi menpekotasuna, izugarri handia da eta gainera hazkorra, kanpokoekin balantzan ageri denez.

Laurogeigarreneko hamarkadan izan duen bilakera eta honen ondoko koadroan jasotzen dena, oso esanguratsua da. Alde bateatik, diru-sarrerak, asistentzia tekniko eta teknologi kontusailen ondorio direnak —eta funtsean royalty moduan jasoak— zentzu errealean ez hazteaz gainera, 1987/88 biurtekoan, 1984/86koan baino nabarmenki txikiagoak izan dira. Bestalde, ordainketek, zertxobait eutsita egon ondoren, hazteko joera dute eta batez ere, ekonomia espainiarra Europako Elkarteari atxekitzearekin batera zuzeneko inbertsio atzeritarren hazkuntza hasi ondoren.

Portaera bikoitz honen ondorioa, oso nabarmena den kanpoarekiko balantza teknologiko espainiarraren defizita da eta urte gutxiren buruan, 1984eko eta azkeneko ekitaldiaren artean, bikoiztu egin da, 64.000 milioi pezetatik 140.000 baino gehiagora pasatzean. Aldi berean, estaldurak, oso bilakaera negatiboa izan du, kontutan hartutako denboraldi horren hasierako % 31,9tik 1988ko % 13,6ra, hots, erdia baino gutxiago izateraino murriztu da. Bi aldagaietan ere, —defizit-neurria eta estaldura-maila— izaera negatiboko marka historikoak jartzera iritsi da egoera.

Azkeneko urtean, teknologi eskualdaketako sarrera eta ordainketen portaera negatiboa, bortizki azkartu da, ezen, sarrerak moneta-zentzuan % 3,5 bakarrik hazi diren bitartean, irteerak % 42an hazi bait dira. Ibilbide hau bera ikusten da kanpoarekiko teknologi balantzaren saldoan ere, izan ere, 93.000 milioi pezetatik, 140.000ra pasa bait da, % 50,7 baino hazkuntza handiagoarekin; estaldurak berriz bienbitartean, bost puntu galdu ditu —aurreko urteko beste 5,8ri gehitu behar zaizkionak— eta jadanik aurreratua dugunez, herrialde kolonizatueta ohizkotasunez izaten den % 13,6 murriztuan kokatzen da kolonizazio-zentzu hori, funtsezko arlo batean hirugarrenetik menpekotasun bortitza izatearen zentzuan ulertuta noski.

Baina, horretaz gainera azpimarratu beharra dago, alegia, erdia baino gehiago, teknologi erosketarengatik ordainketen %58,7a, asistentzia teknikoari dagokiola, hau da, akura antzeko zerbaiti eta gainerako % 41,3a bakarrik patente eta markei, hots, Know-how-aren benetako eskualdaketarako bide ematen dutenei. Alderantziz, salmenta espainiarretatik eratorritako diru-sarreraren % 85,9ra artekoak lehenengoari dagozkionak dira eta % 14,19 bakarrik bigarrenari dagozkionak.

Bilakaera guzti hau ere aurrikusgarria zen noski, lehen aipatu ditugun ikerkuntza eta iharduera berritzaile propioak praktikan hain garrantzi eskasa izanik eta gainera, abenduaren 18ko 1.750/1987 Erret Dekretuko teknologi eskualdaketen askapenari eta enpresa espainiarretan izandako atzerriko inbertsioen hazkuntza handiari esker. Azkeneko hauek, zuzenekoak deituak dira, ezen maiz, teknologiaren salmenta-kontratuak bait daramatzate enpresa nagusitik edo kanpoko filial edo eskumenekoetatik partaide den espainiarrera. Teknologi balantza espainiarrean garrantzi handia duen mota honetako adibidea, automozio-industriarena da.

Egoera ez da hobetuko epe ertainera, areago, gehiago hondatzen ere jarrai dezake, azken urte hauetako baliabide-gehikuntza gorabehera. Espainiak oraindik, I+Gerako bere BPGaren % 0,85a bakarrik erabiltzen du, Hezkuntz eta Zientzi Ministrariak berak, 1988ko Zientzi Ikerkuntza eta Teknologi Garapenerako Egitasmo Nazionalaren emaitza ezagutzera ematean adierazi-berri duenez.

1. Taula: Teknologi Balantza Espainiarraren bilakaera, milioika pezetatan

Urteak	Sarrerak	Ordainketak	Defizita	Estaldura %
1981	16.698	52.382	-35.684	31,9
1982	15.707	78.984	-64.277	19,9
1983	18.691	88.338	-70.073	21,2
1984	20.780	84.772	-63.992	24,5
1985	24.500	104.100	-79.600	23,5
1986	26.300	107.800	-81.500	24,4
1987	21.279	114.262	-93.083	18,6
1988	22.041	162.284	-140.243	13,6

Iturria: Banco de España. Kutxa-Erregistroa.

Euskal Herrian ere bai

Euskal herriko egoera ere, lerro nagusietan bederen, multzo espainiarraren ezaugarri bereduna izan da, nahiz eta gutxienez ere bi berezitasun garrantzitsu aipatu beharra egon. Alde batetik, lan-gileengan, maila ertaineko teknikoengan batez ere, oinarritutako teknologi gordailu garrantzitsua iragan hurbilean prestatu izana, horretan, ekipo-ondasunen inportazioak paper nabarmena jokatu zuelarik eta bestetik berriz Eusko Jaurlaritzaren teknologi politika, orain bosturteko bat hasi eta garai bakoitzak eskatzen dituen aldaketa eta egokitzapenekin jarraituz gero, epe ertain eta luzera fruituak emango dituen.

Euskal Herrian egoitza soziala duten enpresak, hirugarren postuan daude teknologi erosle legez —Madril eta Barcelonaren hurrena, baina geroz eta distantzia handiagora—, nahiz eta beste autonomi elkarteekiko oso aurrean aurkitu. Elena Giraldez-ek bere *La dependencia exterior en la industria vasca* lan garrantzitsuan azaltzen duenez, 1975/84 hamarrurtekoan, guztira 460 euskal enpresek sinatu zituzten teknologi eskualdaketa kontratuak eta horietatik, % 52 bizkaitarrak ziren % 35a gipuzkoarrak eta gainerrako % 13ak arabarrak.

Azpmarratu beharreko arlo garrantzitsu bat, kontzentrazio izugarriarena da: Hamar kontratuetatik zortzi, siderometalurgiari dagozkio eta neurri txikiagoan kimikari. Teknologi lagatzaile diren estatuen artean, USA, Frantzia, eta Alemania nabarmentzen dira, bakoitzak guztiarekiko % 20a jarritz eta Ingalaterra (Erresuma Batua) % 11 baino zertxobait gehiagorekin.

Teknologi erosketengatik euskal enpresek egindako ordainketek, asistentzia tekniko eta patente-erabilpena barne dituztela, ez dute gorabehera handirik azaltzen kontutan hartutako hamarrurteko horretan, eta 1975ean salbu, honekin batera doan koadroan egiazta daitekeenez, 50 milioi Us\$en inguruan kokatzen dira, ekoizpen industrialaren zati murrizta osatuz.

Azpmarratu beharreko arlo garrantzitsu bat ere badago: benetak teknologi eskualdaketa izan behar duten diseinu eta marken arloa biltzen duten patente-erabilpen eta asistentzia teknikoarengatik egindako ordainketak eta euskal enpresak, estatu espainiarreko % 16a baino gehiago diren bitartean, eta Gipuzkoa maila goituan dela, asistentzia teknikoarengatik egindako ordainketak edo despoltsaketak, % 4,4 baino ez dira, hauetatik % 80 Bizkaiari

2. Taula: EAEko Teknologi balantzaren bilakaera, milaka Us\$etan

Urteak	Sarrerak	Ordainketak	Defizita	Estaldura %
1975	2.128,70	26.596,70	24.468,00	8,00
1976	2.188,10	48.568,30	46.380,20	4,50
1977	2.391,00	38.541,20	36.150,20	6,20
1978	3.005,50	49.703,60	46.703,10	6,00
1979	3.832,90	51.749,00	47.916,10	7,40
1980	3.482,90	53.954,20	50.471,30	6,40
1981	5.960,50	46.857,60	40.897,10	12,70
1982	5.875,80	48.350,20	42.474,40	12,10
1983	4.915,70	42.429,90	37.514,20	11,60
1984	5.181,20	46.362,30	41.181,10	11,20

Iturria: Elena Giráldez: "La dependencia exterior de la industria vasca".
Gipuzkoako Foru-Diputazioa. Ekonomi Departamentua

dagozkiolarik. Gogora dezagun bidenabar, teknologi erosketagati-ko ordainketa espainiarren egitura, gutxi garatutako herrialdeek ohizkoa izaten dutena dela, ia % 80ko asistentzia teknikoaren lehentasun garbiarekin, baina euskal egoera aldiz, egokia izan gabe, bere % 50arekin askoz ere alderagokoa da.

Euskal Enpresen teknologi eskualdaketarengatiko sarrerak, oso murrizak dira. Kontutan hartu den hamarrurtekoan, hiru aldi azpimarra daitezke. 1975/77 hirurtekoa, 2,1 eta 2,3 milioi Us\$en arteko sarrerekin; hurrengo hirurtekoa 3 eta 3,8 milioiren arteko sarrerekin eta azken lau urteak 5 eta 6 milioiren arteko sarrerekin. Baina, gure industri mailarentzat hain apala den sarrera-kopuru honekin, joera definiturik ere ez dago. Multzo espainiarrarekiko ere, egoera negatiboa da.

Ondorioa, zera da, euskal enpresen teknologi balantza garbiro defizitariora, % 12 inguruko estaldurarekin, hots, multzo espainiarraren erdiarekin. Egoera hau seguraski funtsean ez zen asko aldatuko azken hiru urte hauetan.

Azkenik, azpimarratu beharra dago, alegia, euskal enpresek, oro har hartuta, kanpoko teknologi menpekotasun gehiegirik ez dutela uler daitekeela, nahiz eta besterik adierazi, sektore jakin batzuekiko egindako azterketak. Aldi berean ordea, beren salmentak, bai patente-erabilpenenak, eta baita asistentzia teknikoa bezalako diseinu eta markenak ere, oso murrizak dira eta horrek garamatza dugun bezalako teknologi defizit nabarmenera.

Atzerritarren inbertsioak eta teknologi defizita

Teknologi menpekotasunean, eragin handia dute atzerritarren inbertsioek eta kasu-kopuru handian bederen, asistentzia tekniko, patente, marka, pertsonalaren prestakuntza, eta abarrekin parekatuak doaz. Itzalik handieneko estimazioen arabera, hirugarrenei erositako teknologi balioaren hiru laurdenak, atzerritarren partaidetza duten enpresek erosiak dira.

1988ko teknologi inportatzaileen sektore nagusia aztertzetik, ondorio berera iristen da, ezen auto-fabrikazioak eta industria kimikoak irensten bait dute zatirik mamitsuena, hots, asistentzia tekniko eta royaltiengatik kanpoari ordaindutako guztiaren % 40 inguru.

Kanpo-teknologiaren eskarigile legez, geroz eta garrantzia handiagoa dute bulego-makineria, eta ordenadoreen fabrikatzaileek nahiz enpresari prestatutako zerbitzuek eta aurrekoei baturik, guztiaren ia % 60a jotzen dute. Sektore guzti hauetan, oso altua da atzerriko kapitalen presentzia.

3. Taula: Teknologi balantzaren sektorekako bilakaera

Sektoreak	Saldoa		Bilakaera %
	1987	1989	
Autoen eta beren piezen fabrikazioa	(35.000)	(46.536)	33
Bulego-makineria eta ordenadore-fabrikazioa	(6.574)	(11.985)	82
Enpresari prestatutako zerbitzuak	(5.142)	(4.239)	(18)
Makineria elektrikoaren fabrikazioa	(2.856)	(3.275)	15
Metalen ekoizpen eta eraldaketa	(4.217)	(4.125)	(2)
Material elektronikoaren fabrikazioa, ordenadoreak salbu	(2.019)	(5.745)	185
Elikagai-kontserben fabrikazioa	(2.918)	(3.871)	33
Industria kimikoa	(8.765)	(15.593)	78
Eraikuntza	1.664	(478)	
Beste manufaktur industria batzuk	(1.806)	(2.703)	50
Energia elektrikoaren ekoizpen, garraio eta banaketa	(3.063)	(2.109)	(31)
Guztira	(70.696)	(100.659)	51

Aldi berean, teknologia esportatzen duten iharduera espainiarren artean, enpresei prestatutako zerbitzuak izenpean sailkatuak azpimarratu beharra dago guztiaren laurdena jotzen dute eta. Atzerriarako eskualdaketan sektore-portaera desberdin honen ondorioa, iharduerakako saldoena da.

Autoen eta beren piezen fabrikatzaileen teknologi balantzaren defizita, % 33 hazi zen iaz eta 46.500 milioi pezetak gainditu zituen, honek guztiaren herena jotzen zuelarik. Industria Kimikoak, 15.600 milioiko defizita izan zuen —1987an baino % 78 gehiago— eta horrek, guztiaren % 11 jo zuen. Bulego-makineria eta ordenadoreen fabrikazioaren kasuan, saldo negatiboa ia bikoiztu egin zen 12.000 milioira iritsiz, hots, % 9ra. Hiru iharduera hauen artean, defizit osoaren erdia baino gehiago hartzen dute. Material elektronikoen teknologi balantzak izandako hazkuntza negatibo ikusgarria azpimarratu behar da hemen, non hirugarrenetikiko menpekotasuna oso garrantzitsua den.

Ekonomi espainiarraren teknologi hornitzaile nagusiak, ondorengoak dira: Alemaniako Errepublika Federala, guztiaren % 23arekin; Estatu Batuak % 21arekin; Frantzia % 18arekin eta Erresuma Batua % 11ekin. Presentzia japoniarra ere antzematen hasia da, nahiz eta oraindik guztiarekiko % 3ko zifra murrizta baino ez izan. Salmenta espainiarra, non asistentzia teknikoak hiru laurdenak baino gehiago hartzen dituen, ugariagoa da eta bertan, estatu latinamerikar batzuren presentzia garrantzitsua ageri da, hala nola, Peru, Argentina eta Kubarena.

Ez da aurikusgarria noski, epe labur eta ertainera, egungo joeren aldaketarik ikustea, baldin eta atzerriarren zuzeneko inbertsioek beren presentzia ugaltzen jarraitzen badute behintzat. Ekonomia espainiarrak, teknologi defizit bortitzekin eta oso estaldura murriztekin jarraituko du, estatu garatu batentzat propioak ez direnekin alegia.

Euskal Herrian, lehenago ere aipatu dugunez, lerro orokorrean egoera ezaugarri berberetakoa da, nahiz eta multzo espainiarrean baino hirugarrenetikiko teknologi menpekotasun handiagoarekin izan.

Etorkizuna

Zein izango da epe ertainera, etorkizunean bizi beharko dugun kontestu sozio-politikoak? Ikusiak, zera pentsaerazten du, alegia, merkatal arloan bederen eta agian ekonomikoan ere bai, gure ohiz-

ko esparrua, espainiarra, Europako Elkartearenera hedatua izango dela eta funtsezko ondorioak izango dituela, non, gure lehiakideekiko teknologi menpekotasuna, egitate negatibo azpimarragarria den.

Zalantzarik handiena noski, gure gizarteak eman dezakeen erantzunean dago eta gizartea bere osotasuneko multzoan enpresariekin batera hartuta. Ekonomi bizitzaren puntako eragile direnez, egoera berriak jotzen duen erronkari emango dioten erantzunak baldintzapetuko du. Orain arte inguruabar jakin batzuren barruan ibili izanak, merkatu bakarrarekin, hots, espainiarrarekin, bere ekoiztzentzat neurri handi batean gordeta zegoenarekin —kanpokoan aurrean zituen babes bortitzengatik— eta aldeko barne-baldintzekin, efikazi gabezia, eta lehiakortasun urriaren kostuak ditu berekin eta bizitzen jarraitzeko, beharrezkoa izango da zuzenketak egitea. Egingo ote dira egin beharreko aldaketak, horretarako dagoen denboran?

Hala ere ordea, ezin daitezke ahantz gure herriak dituen arlo positiboak, hala nola “gauzak egiten jakitea” edo/eta lan-ahalmen frogatua, eta hauek konfidantza-neurri bat eman dezakete, baina, edonola ere, Euskal Herriak duen egungo erronka —ekonomikoa, soziala, etab.—, gure historia modernoan izan dugun handienetako da.

Euskaratzailea: Andoni Sarriegi

K.U.

CRECIENTE DEPENDENCIA EXTERIOR

DEPENDANCE EXTERIEURE CROISSANTE

La vinculación del País Vasco a un marco económico-tecnológico tradicionalmente poco desarrollado, como es el Estado español, ha marcado también con sus características a aquel.

En el actual período de cambios, ha aumentado el déficit de la balanza tecnológica, con una dependencia extraordinaria de terceros. Un cuadro estadístico resume la evolución de la década de los ochenta se definen en España por un descenso relativo de los cobros de royalties frente al aumento de los pagos al exterior por el mismo concepto. Es un reflejo de la introducción acelerada de nuevas tecnologías, en un medio de escaso desarrollo investigador. Las previsiones a medio plazo pueden seguir aún deteriorándose.

El País Vasco arranca actualmente desde posiciones similares: es la compra de tecnologías exteriores, la Comunidad Autónoma ocupa cada vez a mayor distancia, el tercer puesto tras Cataluña y Madrid, mientras que la venta de tecnología de las empresas vascas es exigua. Existe una balanza tecnológica claramente deficitaria.

Un factor determinante de la misma es la inversión extranjera, que aporta simultáneamente medios financieros y tecnología a la reconversión de las empresas. Subrayemos que las industrias del automóvil y química absorben casi el 40% de los pagos por royalties y asistencia técnica, al tiempo que la industria de oficina y servicios prestados a las empresas son casi el 60%. Pueden verse algunos datos estadísticos especialmente significativos. Alemania, EEUU, Francia y Gran Bretaña nos suministran tecnología, mientras que transferimos la misma a Latinoamérica (Perú, Argentina, Cuba).

En el futuro inmediato es previsible que la dependencia tecnológica del País respecto a los competidores europeos crezca y constituya un hecho negativo, a menos que el empresariado y el conjunto de nuestra sociedad quieran y pueden darle otro sesgo al proceso.

L'encadrement du Pays Basque dans un tableau économique-technologique traditionnellement peu développé comme est l'Etat espagnol, a marqué celui-ci par ses caractéristiques.

Dans la période actuelle de changement, le déficit de la balance technologique a augmenté avec la dépendance extraordinaire des tiers. Un tableau statistique résume l'évolution des années quatre vingts qui se définit en Espagne par une descente relative des recouvrements des royalties face à l'augmentation des paiements à l'extérieur pour les mêmes raisons. C'est un reflet de l'introduction accélérée des nouvelles technologies dans un milieu faible de développement de la recherche. Les prévisions à moyen terme peuvent encore continuer à se détériorer.

Le Pays basque démarre actuellement sur des positions similaires: à l'achat de technologies extérieures, la Communauté Autonome occupe chaque fois à plus grande distance, le troisième poste derrière la Catalogne et Madrid, tandis que la vente de la technologie des entreprises basques est exigüe. Il existe une balance technologique clairement déficitaire.

Un facteur déterminant de celle-ci est l'investissement étranger qui apporte simultanément à la reconversion des entreprises, des moyens financiers et technologiques. Nous soulignerons que les industries de l'automobile et de la chimie absorbent presque 40% des paiements pour royalties et assistance technique tandis que l'industrie de bureau et les prestations de services aux entreprises repré-

sentent 60%. On peut observer quelques données statistiques spécialement significatives. L'Allemagne, les USA, la France et la Grande Bretagne nous fournissent la technologie tandis que nous la transférons aux Pays d'Amérique Latine (Pérou, Argentine, Cuba).

Dans un futur proche, il est prévisible que la dépendance technologique du Pays relative aux concurrents européens s'accroisse et constitue un fait négatif à moins que l'ensemble des entreprises et notre société veuille et puisse donner une autre tournure à l'évolution.